

DE VLAAMSE MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIJN EN DE VLAAMSE RAND

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: ontwerp besluit van de Vlaamse Regering over de organisatie van de Vlaamse toetsen - principiële goedkeuring

Samenvatting

Dit besluit regelt een aantal organisatorische zaken die nodig zijn voor het goede verloop van de Vlaamse toetsen en voor de uitoefening van het recht op inzage. De toetsen worden op een zo gestandaardiseerd mogelijke manier afgenomen om de validiteit van de resultaten te garanderen.

1 SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

De maatregelen in dit besluit betreffen de beleidsvelden:

- Basisonderwijs
- Secundair onderwijs.

Doel van dit besluit is het versterken en monitoren van de onderwijskwaliteit.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

1. Het bijgaande ontwerp van besluit werd aangepast aan het wetgevingsadvies nr. 2023/171 van 5 mei 2023.
2. Het Agentschap voor Onderwijsdiensten deed een uitvoerbaarheidstoets bij het voorliggende ontwerp van besluit. Met de bemerkingen uit deze uitvoerbaarheidstoets werd zoveel als mogelijk rekening gehouden.
3. Het advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 06/07/2023.
4. Het akkoord van de minister, bevoegd voor de begroting, werd verleend op 04/09/2023

2 INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

In het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs, staat: “*De Vlaamse overheid stelt de Vlaamse toetsen, met inbegrip van oefentoetsen, ter beschikking van de scholen die ze digitaal en op basis van instructies bij hun leerlingen afnemen. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen.*”

In dit besluit worden de regels voor de praktische organisatie opgenomen.

In het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs staat: “*De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en legt de leerlingenkenmerken die verwerkt worden vast.*” In dit besluit wordt een lijst opgenomen van de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek.

B. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1

Het afnamevenster van de Vlaamse toetsen betreft de maanden april en mei. Elke vestigingsplaats van een school of centrum krijgt specifieke momenten toegewezen in april en/of mei waarop de leerlingen een toets wiskunde en een toets Nederlands afleggen.

Deze toetsmomenten worden ruim op voorhand (ten laatste op 30 april van het vorige schooljaar) gecommuniceerd, zodat de school of het centrum de nodige maatregelen kan treffen om het volgende schooljaar in te plannen. Ook de periode van de oefentoetsen (ook kennismakingstoetsen genoemd) wordt uiterlijk op 30 april gecommuniceerd.

Basisscholen moeten uiterlijk op 15 juni van het voorafgaand schooljaar de facultatieve vakantiedagen en de dagen dat de lessen geschorst worden vastleggen, zoals bepaald in artikel 9 van het Besluit van de Vlaamse Regering tot organisatie van het schooljaar in het basisonderwijs en in het deeltijds onderwijs georganiseerd, erkend of gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap.

School- en centrubesturen in het secundair onderwijs moeten uiterlijk op 30 juni van het voorafgaand schooljaar de organisatie van het schooljaar per school vastleggen (cfr. artikel 9 van het besluit van de Vlaamse Regering van 31 augustus 2001 houdende de organisatie van het schooljaar in het secundair onderwijs).

De toetsmomenten voor schooljaar 2023-2024 (van 24/04/2024 tot 15/05/2024) werden half mei 2023 gecommuniceerd aan alle scholen via het Vlaamse toetsen schoolloket. In de nieuwsbrief SchoolDirect werden scholen aangespoord om hun toetsmomenten te raadplegen en ze in te plannen in hun kalender voor het volgende schooljaar. Scholen die een toetsmoment kregen dat niet paste, bijvoorbeeld omwille van een meerdaagse uitstap, kregen een nieuw toetsmoment toegewezen.

Indien het geplande toetsmoment in een school of centrum niet kan doorgaan omwille van technische redenen of overmacht, dan neemt die school deel aan een inhaalmoment dat ingepland wordt door de bevoegde dienst van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. De bevoegde dienst gaat pragmatisch om met de inplanning van deze inhaalmomenten in functie van de beschikbaarheid van de betrokken scholen.

Artikel 2

Om de toetsafname op school vlot en gestandaardiseerd te laten verlopen, worden personeelsleden van de school ingeschakeld. De toetsen dienen op een zo gestandaardiseerd mogelijke manier afgenomen te worden om de validiteit en betrouwbaarheid van de resultaten te garanderen. Er zijn twee rollen te onderscheiden: de toetscoördinator en de toetsassistent.

De toetscoördinator is binnen de school verantwoordelijk voor de planning en voorbereiding van de toetsafname. De toetsassistenten houden toezicht bij een groep leerlingen tijdens de toetsafname. Voor de toetsassistent gaat het niet om extra werktijd, want het lesgeven wordt vervangen door het toezicht bij leerlingen die de toets afleggen.

De toetscoördinator en de toetsassistent volgen de instructies, ter beschikking gesteld door de bevoegde dienst van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Voor zowel de toetscoördinator als de toetsassistent worden er ondersteunende materialen voorzien die ontsloten worden via een website. Die ondersteuning omvat een draaiboek, een e-cursus en een instructiefilmpje. Daarin worden de taken van de toetscoördinator en de toetsassistent verduidelijkt.

Elke school of elk centrum beslist autonoom welke personeelsleden welke rol krijgen bij de toetsafname.

Personeelsleden van de school worden niet ingeschakeld bij het corrigeren van de Vlaamse toetsen. De antwoorden van de leerlingen worden automatisch gecorrigeerd en verwerkt. De keuze voor automatische scoring is o.a. gemaakt om geen bijkomende werkdruk te creëren en om te zorgen voor een gestandaardiseerde verwerking van de gegevens.

Artikel 3

De Vlaamse toetsen zijn digitale toetsen. De leerlingen leggen de toetsen af op school.

Er is geen papieren alternatief voorzien, onder meer omdat een aantal toetsen adaptief zijn. Die adaptiviteit betekent dat de moeilijkheidsgraad van de toetsvragen gebaseerd is op de eerdere antwoorden van de leerling. Naarmate een leerling doorheen de toets vordert, zal de moeilijkheidsgraad van de toetsvragen steeds dichter aansluiten bij het vaardigheidsniveau van de leerling. Op die manier krijgen leerlingen toetsvragen die aansluiten op hun vaardigheidsniveau, en raken leerlingen niet gefrustreerd omdat de vragen veel te moeilijk of veel te makkelijk zijn. Een bijkomend voordeel van adaptief toetsen is dat een betrouwbare inschatting van het vaardigheidsniveau van de leerling kan gemaakt worden met een beperkt aantal vragen.

Artikel 4

Er zijn twee soorten inhaalmomenten:

- 1) een inhaalmoment voor een volledige school waar de toets omwille van technische redenen of overmacht niet kon doorgaan (zie artikel 1) en
- 2) een individueel inhaalmoment voor een leerling die afwezig was tijdens de toetsafname (bijvoorbeeld omwille van ziekte).

Artikel 4 betreft dit tweede type inhaalmoment.

Voor de eerste toetsafnames is er in principe geen inhaalmoment voorzien voor individuele leerlingen die op het tijdstip van de toetsafname afwezig waren, onder meer omdat dit voor de eerste Vlaanderenbrede afnames van de Vlaamse toetsen voor heel wat bijkomende complexe uitdagingen zorgt. Daarom is het voorstel om deze individuele inhaalmomenten pas te voorzien wanneer er centraal en in de scholen al meer ervaring en routine is opgebouwd in de organisatie.

Het is immers zowel voor de individuele leerlingen als voor de leraren en de scholen relevant dat alle leerlingen deelnemen aan de Vlaamse toetsen. Om afwezige leerlingen toch de kans te geven om deel te nemen, zal een inhaalmoment voor individuele leerlingen mogelijk gemaakt worden zo snel als praktisch-organisatorisch mogelijk en uiterlijk vanaf schooljaar 2025-2026.

Artikel 5

Dit artikel regelt het recht op toetsinzage voor de leerlingen of hun ouders. Het gaat hier om het recht op inzage in de resultaten van een individuele leerling.

Artikel 5 en artikel 11 van het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs stellen: *'De leerlingen of hun ouders hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun ouders hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.'*

Elke leerling ontvangt via de school een feedbackrapport op leerlingniveau met daarin de scores op de meetschalen (zie artikel 4 en artikel 10 van het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs). Dat feedbackrapport op leerlingniveau bevat de vaardigheidsscore op elke afgelegde toets.

Leerlingen of hun ouders die meer gedetailleerde informatie (op niveau van de toetsvragen) wensen, doen een aanvraag voor toetsinzage. De aanvraag moet ingediend worden bij de bevoegde dienst van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Hiertoe zal een aanvraagformulier opgesteld worden.

De leerlingen of hun ouders moeten ten laatste op 1 september toetsinzage aanvragen. Het formulier zal jaarlijks beschikbaar zijn vanaf maandag van de laatste volledige week van juni. Het formulier zal dus beschikbaar zijn vanaf de volgende maandagen:

- 2024: vanaf 24/06
- 2025: vanaf 23/06
- 2026: vanaf 22/06
- 2027: vanaf 21/06
- 2028: vanaf 19/06

De toetsinzage zal plaatsvinden in Brussel. De toetsinzage is niet meer mogelijk na 15 september. Deze timing is gekozen zodat ze in lijn ligt met de beroepsprocedures in het secundair onderwijs.

De toetsinzage zal zo georganiseerd worden dat het de vertrouwelijkheid van de toetsvragen niet schendt. De toetsvragen moeten vertrouwelijk behandeld worden omdat ze meermaals gebruikt zullen worden, in meerdere schooljaren voor het meten van trends doorheen de tijd en in meerdere leerjaren voor het meten van leerwinst. Er zullen jaarlijks een aantal toetsvragen publiek gemaakt worden om het brede publiek een beeld te geven over de aard van de toetsvragen, maar de meeste toetsvragen moeten strikt vertrouwelijk behandeld worden.

In de adviesaanvraag voor de inspectie van Financiën werd een ruwe inschatting gemaakt van de kostprijs van toetsinzage in Brussel voor 1570 leerlingen (1,1% van de deelnemende leerlingen). De kostprijs werd begroot op € 68.540. Na advies van de inspecteur van Financiën werd de inzet van een coördinator toetsinzage verlaagd van 6 maanden naar 4 maanden. De raming van de kostprijs voor de toetsinzage bedraagt dan maximaal € 55.473. Na de eerste toetsinzageperiode (zomer 2024) kan dit bedrag aangepast worden in functie van de opkomst van leerlingen en ouders.

Artikel 6

De Vlaamse toetsen worden gratis aangeboden aan de scholen. Ook de toetsinzage voor leerlingen en hun ouders is gratis.

Artikel 7

In het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs, worden vijf categorieën gegevens vermeld (artikel 6 en artikel 13):

- 1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen;
- 2° de individuele toetsresultaten;
- 3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens;
- 4° de kenmerken van de school waar de leerling is ingeschreven;
- 5° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek.

Bij categorie 3 wordt (op vraag van VTC en op vraag van de Raad van State) in het decreet een limitatieve lijst van leerlingenkenmerken vermeld die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens.

Ook vermeldt het decreet: *“De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en legt de leerlingenkenmerken die verwerkt worden vast.”*

Op basis van deze passage wordt in dit artikel de vijfde categorie van leerlinggegevens verder verduidelijkt. Het gaat om geanonimiseerde leerlinggegevens die verwerkt worden door het bevoegde steunpunt in het kader van wetenschappelijk onderzoek. Het gaat om

- a) loggegevens over de toetsafname: het tijdstip van afname, tijd besteed aan elke vraag, ... De onderzoekers gebruiken deze gegevens om de kwaliteit van de toetsvragen te bestuderen en na te gaan of leerlingen hebben gegokt bij een meerkeuzevraag.
- b) gebruik van hulpmiddelen bij de toetsafname waaronder gebruik van de digitale rekenmachine, glossarium, markeerfunctie, verklarend woordenboek, vergrootglas, hoogcontrastmodus, voorleessoftware, hulpkaart;
Voor elke leerling wordt geregistreerd welke hulpmiddelen hij/zij gebruikt bij het afleggen van de toetsen. Alle leerlingen kunnen bijvoorbeeld een digitale rekenmachine gebruiken, behalve bij toetsvragen waar leerlingen moeten hoofdrekenen of bij vragen over wiskundige inzichten waarbij niet gerekend moet worden. De leerlingen kunnen het rekentoestel enkel openen binnen het toetsplatform bij toetsvragen waar het is toegestaan. Het toetsplatform registreert bij welke wiskunde-vragen een leerling gebruik maakt van de rekenmachine. De onderzoekers zullen nagaan welke hulpmiddelen door welke groepen leerlingen gebruikt worden en wat het effect van de hulpmiddelen is op de toetsresultaten. Heel wat hulpmiddelen in het toetsplatform staan ter beschikking van alle leerlingen vanuit het principe van 'Universal Design of Assessment'. Of een leerling al dan niet een hulpmiddel heeft gebruikt bij het beantwoorden van een toetsvraag, speelt geen rol in het toetsresultaat van de leerling.

- c) de antwoorden op een leerlingenvragenlijst.

De leerlingen beantwoorden een digitale leerlingenvragenlijst na afloop van het afleggen van de toetsen. De inhoud van die vragenlijst kan betrekking hebben op acht mogelijke thema's die worden opgelijst in het BVR.

Deze informatie wordt enkel gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek en algemene rapporten die inzicht kunnen geven in factoren die van invloed zijn op toetsprestaties. Het gaat om de volgende acht thema's:

- thuissituatie van de leerling en werksituatie van ouders zoals gezinssamenstelling, eigen kamer, boeken thuis, internet thuis, beroep van de ouders, ...
- vrije tijd van de leerling zoals hobbies, leesgedrag, cultuurparticipatie, ...
- motivatie van de leerling zoals toetsmotivatie, studiekeuzemotieven, ...
- toetservaring zoals de ervaren moeilijkheidsgraad van de toets, gebruik van hulpmiddelen, ...
- onderwijsverwachtingen van de leerling zoals verwachtingen over de toekomstige onderwijsloopbaan, ...
- onderwijsopvattingen van de leerling zoals opvattingen over intelligentie, identificatie met studierichting, ...
- taalachtergrond en migratie-achtergrond van de leerling zoals leeftijd van eerste contact met Nederlands, migratiegeneratie, regio van herkomst, ...
- onderwijsaanbod zoals kenmerken van de lessen wiskunde, kenmerken van de lessen Nederlands, gebruik van ICT in de klas, ...

De leerlingenvragenlijsten worden afgestemd op de doelgroep van de leerlingen. De leerlingenvragenlijsten worden ook eerst afgetoetst met de stuurgroep die de werking van de het Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs opvolgt. Deelname aan de leerlingenvragenlijst is vrijwillig. Ouders of leerlingen kunnen ervoor kiezen om de leerlingenvragenlijst niet in te vullen.

Artikel 8 bevat de datum van inwerkingtreding, die 15 december 2023 is. De praktische organisatie van de Vlaamse toetsen start namelijk op vanaf januari 2024. De datum van inwerkingtreding van artikel 4 (inhaalmoment voor individuele leerlingen) is 1 september 2025.

3 BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

De inspecteur van financiën heeft advies gegeven op 6 juli 2023. Het is een gunstig advies, mits er met een aantal opmerkingen rekening werd gehouden. De opmerkingen van de inspecteur van financiën werden opgevolgd.

De Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, heeft zijn begrotingsakkoord gegeven op 4 september 2023.

Dit besluit heeft beperkte budgettaire impact.

Scholen krijgen geen extra middelen voor de organisatie van de Vlaamse toetsen.

Voor de organisatie van de toetsinzage in Brussel zal bij de begrotingsopmaak 2024 een budget van € 55.473 voorzien worden op begrotingsartikel FB0-1FGD2GN-WT, basisallocatie 1FG020. Dit bedrag valt binnen de beschikbare kredieten. Dit budget is onder meer nodig om computers te voorzien waarop leerlingen hun toets kunnen inkijken en om tijdelijke begeleiders aan te stellen die de toetsinzage kunnen begeleiden.

B. ESR-TOETS

Niet van toepassing.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorontwerp van besluit heeft geen weerslag op het personeelsbestand en op het personeelsbudget, zodat het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor het algemeen beleid in zake personeel en organisatieontwikkeling, niet vereist is.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorontwerp van besluit heeft geen directe weerslag op de financiën van de lokale besturen, noch op personeelsvlak, noch op het vlak van de werkingsuitgaven, de investeringen en schuld en de ontvangsten.

4 VERDER TRAJECT

Dit voorontwerp van besluit zal voor advies voorgelegd worden aan de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens en de Gegevensbeschermingsautoriteit en formeel onderhandeld worden met de sociale partners en, voor zover hieruit geen tekstaanpassing volgt, onmiddellijk voor advies worden voorgelegd aan de Raad van State.

5 VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

1° haar principiële goedkeuring te geven aan het bijgaande voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering over de organisatie van de Vlaamse Toetsen;

2° de Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand

- 2.1. te machtigen dit voorontwerp van besluit voor advies voor te leggen aan de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens en de Gegevensbeschermingsautoriteit;
- 2.2. te gelasten de minister-president van de Vlaamse Regering te verzoeken het voormelde voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering op de agenda te plaatsen van een gemeenschappelijke vergadering van het sectorcomité X en van de onderafdeling Vlaamse Gemeenschap van afdeling 2 van het comité voor de provinciale en de plaatselijke overheidsdiensten voor onderhandeling over alle artikelen met personeelsconsequenties;
- 2.3. te gelasten voornoemd voorontwerp van besluit op de agenda te plaatsen van een vergadering van het overkoepelend onderhandelingscomité van het gesubsidieerd vrij onderwijs voor onderhandeling over alle artikelen met personeelsconsequenties;
- 2.4. te gelasten over voornoemd ontwerp van besluit het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van dertig dagen, met toepassing van artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, op voorwaarde dat het advies of de onderhandelingen met de sociale partners (vermeld in 2.1 tot en met 2.3) geen aanleiding hebben gegeven tot een wijziging van het voorontwerp van besluit.

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand

Ben WEYTS